

**ЭМЯ-НЫ ХАРЬЯА
ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН
ҮНДЭСНИЙ ТӨВ**

**ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧНИЙ ЭРТ
СЭРЭМЖЛҮҮЛЭХ, ХАРИУ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ
2012 ОНЫ СТАТИСТИК ЭМХЭТГЭЛ**

№8

Улаанбаатар хот

2013 он

ӨМНӨХ ҮГ

Анагаах ухааны статистик тоо баримт нь судалгаа, нотолгоонд суурилсан мэдээллийг ашиглан эрдэм шинжилгээ, эпидемиологи, эпизоотологийн хэрэглэгдэхүүн болох үнэтэй мэдээлэл болж, судлаачдын анхаарлыг төвлөрүүлэх ач холбогдолтой.

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн үйл ажллагааны тайлан дээр суурилан байгалийн голомтот зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол, нас баралт, хариу арга хэмжээ, урьдчилан сэргийлэлт, дархлаажуулалт зэргийг график, зураг, аймаг сумаар нь дэлгэрэнгүйгээр, сүүлийн 5 жилийн үзүүлэлттэй харьцуулж, өсөлт бууралттайгаар гаргасан.

Эрүүл мэндийн салбарын эмч, мэргэжилтнүүд ажилдаа ашиглах, дүгнэлт хийх, зоонозын халдварт өвчнийг бууруулах талаар хариу арга хэмжээ авч, хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

Бүх түвшний шийдвэр гаргагчид болон мэдээлэл хэрэглэгч нийт мэргэжилтнүүдэд нотолгоонд тулгуурласан оновчтой, үр дүнтэй ажиллахад энэхүү эмхэтгэл дэмжлэг үзүүлнэ гэдэгт итгэж байна.

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН СЕКТОР

ГАРЧИГ

ӨМНӨХ ҮГ 1

ГАРЧИГ 2

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСАГ ЗАХИРГАА НУТАГ ДЭВСГЭР..... 3

ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХАНГАМЖ..... 4

ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧНИЙ ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛ 5

 Зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага 5

 Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчний батлагдсан тохиолдол 6

ТАРВАГАН ТАХАЛ 8

 Тарваган тахлын байгалийн голомт..... 8

 Тарваган тахал түүнтэй хам тохиолдох өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ 8

 Тарваган тахал өвчний тандалт судалгаа 11

 Тарваган тахал өвчний эсрэг дархлаажуулалт..... 13

БООМ 14

 Боом өвчний идэвхтэй тандалт 14

 Боомын Bacillus Anthracis зүйлийн үүсгэгчийн баталгаажилт..... 16

 Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалт..... 17

ХАЧИГТ ХАЛДВАР 18

 Хачигт халдварын хүний өвчлөл, хариу арга хэмжээ 18

 Хачигт халдварын тандалт судалгаа..... 18

 Хачигаар дамжих халдварт өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ 22

 Хачигт халдварын лабораторийн оношилгооны баталгаажилт 23

 Хачигт энцефалитын дархлаажуулалт..... 23

ГАЛЗУУ ӨВЧИН..... 24

 Галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж, ноцуулсан дуудлага..... 24

 Галзуу өвчний дархлаажуулалт..... 25

ШИНЭ БА СЭРГЭН ТАРХАЖ БУЙ ХАЛДВАРУУД 26

 Тандалт судалгаа 26

 Ус намгийн шувуудын тооллого, судалгаа 26

 Зоонозын халдварт өвчний тандалт судалгаа 26

БУСАД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА..... 29

 Эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгаа 29

 Био үйлдвэрлэл 30

 Эрдэм шинжилгээ судалгаа 30

 Санхүүгийн үйл ажиллагаа..... 30

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСАГ ЗАХИРГАА НУТАГ ДЭВСГЭР

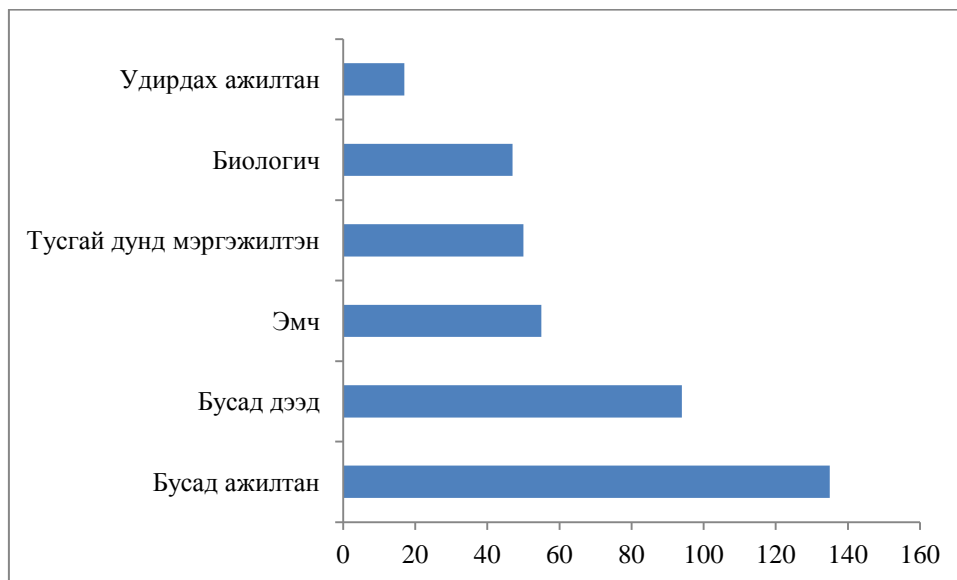
Монгол улс нь засаг захиргааны хувьд 1 хот 21 аймаг 330 сум, 9 дүүрэг нийт 2811666 хүн амтай.

Хүснэгт №1.

№	Аймаг	Сумын тоо	Байгуулагдсан он	ЗӨСТөвүүд байгуулагдсан он	Нутаг дэвсгэр мян,км ²
1	Архангай	20	1923	1967	55
2	Баянөлгий	14	1940	1964	46
3	Баянхонгор	21	1941	1943	116
4	Булган	18	1937	-	49
5	Говь-Алтай	19	1931	1949	142
6	Дорноговь	15	1931	-	111
7	Дорнод	14	1931	-	123,5
8	Дундговь	17	1941	1991	78
9	Завхан	24	1923	1936	82
10	Өвөрхангай	21	1931	1982	63
11	Өмнөговь	15	1931	1980	165
12	Сүхбаатар	14	1941	-	82
13	Сэлэнгэ	17	1931	2004	42,8
14	Төв	27	1923	1982	81
15	Увс	19	1931	1982	69
16	Ховд	17	1931	1980	79
17	Хөвсгөл	24	1931	1981	101
18	Хэнтий	22	1923	1944	82
19	Дархан	4	1961	-	3,2
20	Эрдэнэт	2	1972	-	0,8
21	Улаанбаатар	9	1639	1931	4,7
22	Говь-Сүмбэр	3	1991	-	5,5

ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХАНГАМЖ

ЗӨСҮТ болон орон нутгийн ЗӨСТ-ийн хэмжээнд нийт 398 ажилтан ажиллаж байна. Нийт ажиллаж буй ажилтны 4,3% (17)-ийг удирдах ажилтан, 13,8% (55)-ийг их эмч, 11,8% (47)-ийг биологич 23,6% (94)-ийг бусад дээд мэргэжилтэн, 12,6% (50)-ийг тусгай дунд мэргэжилтэн, 33,9% (135)-ийг бусад ажилчид тус тус эзэлж байна. (Зураг №1)

Зураг №1. ЗӨСҮТ болон орон нутгийн ЗӨСТ-ийн хүний нөөцийн бүтэц

Нийт эмч, мэргэжилтнүүдийн 20,0% нь эрдмийн болон магистрын зэрэг цолтой, 16,9 % нь докторантур, магистрантурт суралцдаг, 20,0% нь мэргэжлийн зөвлөх, тэргүүлэх, ахлах зэрэгтэй, эмнэлгийн дунд мэргэжилтний 14,2% нь тэргүүлэх, ахлах зэрэгтэй байна.

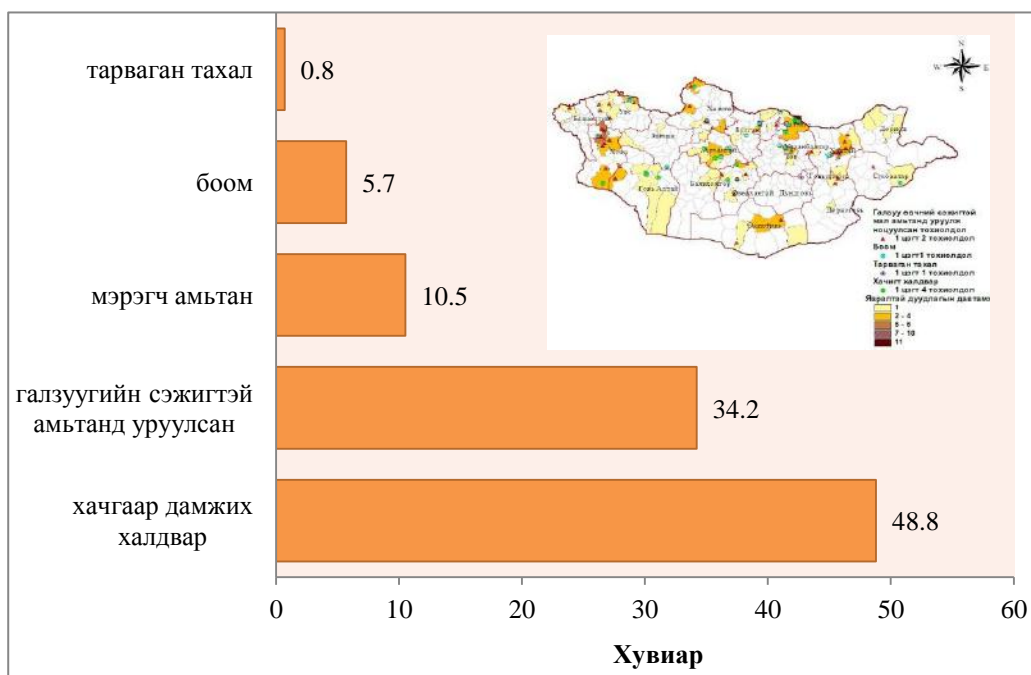
Хүснэгт №2. Төвийн эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжил

№	Зэрэг	Ангилал	Мэргэжилтний тоо
1	Эрдмийн зэрэг, цол	Доктор	5
		Магистр	9
Дүн			13
2	Докторант, магистрантурт суралцагсад	Магистрантурт (эмч 3, биологич 5, Биохимич 1)	9
		Докторантурт (биологич 2)	2
Дүн			11
3	Мэргэжлийн зэрэгтэй	Ахлах (эмч 4, бусад ажилтан 1)	5
		Тэргүүлэх (эмч 3)	3
		Зөвлөх (эмч 5)	5
		Ахлах (лаборант 1)	1
		Тэргүүлэх (лаборант 1)	1
Дүн			15

ЗООНОЗЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧНИЙ ХҮНИЙ ӨВЧЛӨЛ

Зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага

Монгол улсын хэмжээнд 2012 онд зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй нийт 266 (тарваган тахлын 2, боомын 15, хачгаар дамжих халдварт өвчний 130, галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж ноцуулсан 91, мэрэгч амьтад, сарьсан багваахайн 28) дуудлагыг хүлээн авч, хариу арга хэмжээг зохион байгуулсан байна. (Зураг №2)

Зураг №2. Зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага, хувиар

Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчний сэжигтэй байж болзошгүй дуудлагыг өвчнөөр ангилан үзэхэд ихэнх хувь буюу 48.8%-ийг хачгаар дамжих халдварт өвчний, хамгийн бага хувь 0.8%-ийг тарваган тахал өвчний сэжигтэй дуудлага тус тус эзэлж байна. (Зураг 3)

2012 онд Архангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, Булган, Говь-Алтай, Дорноговь, Дорнод, Дархан-Уул, Төв, Ховд, Завхан, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Увс, Завхан, Орхон, Өвөрхангай, Өмнөговь, Хөвсгөл, Хэнтий зэрэг 20 аймгийн 134 сум, Улаанбаатар хотын 3 дүүргээс зоонозын хүний өвчний сэжигтэй байж болзошгүй 238 яаралтай дуудлагыг хүлээн авч, хариу арга хэмжээг зохион байгуулсан.

Хүснэгт №3. Зоонозын халдварт өвчний сэжигтэй дуудлага, бодит тоогоор харьцуулсан үзүүлэлт (2007-2012)

Өвчний нэр	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2011/2012 оны үзүүлэлттэй харьцуулсан үзүүлэлт	2007-2011 он	
								Дундаж үзүүлэлт	Харьцуулсан үзүүлэлт
Тарваган тахал	6	2	2	5	2	2	Ижил түвшин	3,4	1,7 дахин ↓
Боом	28	20	14	48	58	15	3,8 дахин ↓	33,6	2,2 дахин ↓
Хачигт энцефалит	52	12	8	9	14	26	1,8 дахин ↑	19	1,4 дахин ↑
Хачигт боррелиоз	8	4	4	5	12	12	Ижил түвшин	6,6	1,8 дахин ↑
Хачигт риккетсиоз	-	25	114	43	107	92	1,1 дахин ↓	57.8	1.6 дахин ↑
Галзуугийн сэжигтэй мал, амьтанд уруулж ноцуулсан хүний дуудлага	23	24	154	100	132	91	1.4 дахин ↓	86,6	1.1 дахин ↑
Нийт	117	87	296	210	325	238	1.3 дахин ↓	207	1,1 дахин ↑

Хүлээн авсан сэжигтэй дуудлагыг нэгтгэн дүгнэхэд: Боом өвчний сэжигтэй дуудлага өмнөх оноос 3.8 дахин, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 2.2 дахин буурч, нас баралт бүртгэгдээгүй, тарваган тахлын үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад ижил түвшинд сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 1.7 дахин буурсан, хачгаар дамжих халдварын үзүүлэлтыг өмнөх онтой харьцуулахад хачигт энцефалит 1.8 дахин өссөн, хачигт боррелиоз өмнөх онтой ижил түвшинд, хачигт риккетсиоз өвчин 1,4% -иар буурсан, галзуу өвчний сэжигтэй амьтанд уруулж, ноцуулсан сэжигтэй дуудлага өмнөх оноос 1.4 дахин буурч, сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 1,1 дахин өсөж, эх уурхайн хувьд зэрлэг амьтдын эзлэх хувь нэмэгдсэн байна. (Хүснэгт №3)

Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчний батлагдсан тохиолдол

Монгол улсын хэмжээнд 2012 онд зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын 238 яаралтай дуудлагыг хүлээн авснаас 18% (43) нь тархвар судлалын холбогдол, эмнэлзүйн шинж тэмдэг, лабораторийн шинжилгээний дүнгээр бүрэн батлагдаж, голомтод хариу арга хэмжээг зохион байгуулж ажиллалаа.

Нийт тохиолдолын 95.3%-ийг хачигт халдвар эзэлж, өмнөх оны үзүүлэлттэй харьцуулахад хачигт энцефалит 2.1 дахин буурсан, хачигт боррелиоз 12.5%-иар буурсан, хачигт риккетсиоз 2 дахин буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчлөлийн батлагдсан тохиолдлын тоо өмнөх оны мөн үеийн тоон үзүүлэлттэй харьцуулахад 60.1%-иар, 2007-2011 оны дундаж үзүүлэлттэй харьцуулахад 45.6%-иар буурч, тарваган тахал, галзуугийн хүний өвчлөл, нас баралт бүртгэгдээгүй байна. (Хүснэгт №4)

Хүснэгт №4. Зоонозын халдварт өвчин, бодит тоогоор харьцуулсан үзүүлэлт (2007-2012)

Өвчний нэр	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2011/2012 оны үзүүлэлттэй харьцуулсан үзүүлэлт	2007-2011 он	
								Дундаж үзүүлэлт	Харьцуулсан үзүүлэлт
Тарваган тахал	3	1	1	2	1	0	-	1,6	-
Боом	23	15	8	42	29	2	14,5 дахин ↓	23,4	11,7 дахин ↓
Хачигт энцефалит	52	12	8	9	13	6	2,1 дахин ↓	18,8	3,1 дахин ↓
Хачигт боррелиоз	8	4	4	5	8	7	0,8 дахин ↓	5,8	1,2 дахин ↑
Хачигт риккетсиоз	0	25	113	28	56	28	2 дахин ↓	44,4	1,6 дахин ↓
Галзуу	0	0	0	0	1	0	-	0,2	-
Нийт	86	57	134	86	108	43	2,5 дахин ↓	94,2	2,1 дахин ↓

2012 онд 10 аймаг, нийслэлийн 2 дүүрэгт бүртгэгдсэн 43 тохиолдол нь батлагдаж, 100000 хүн амд 1.5 шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн байна. (Хүснэгт №5)

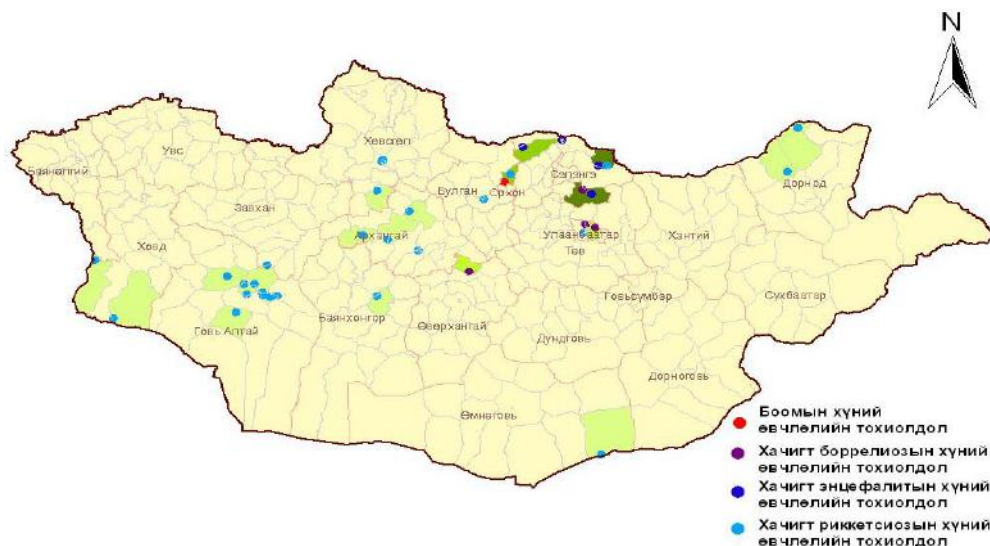
Хүснэгт №5. Зоонзозын халдварт өвчний хүний өвчний тохиолдол, нас баралтын харьцуулсан үзүүлэлт (2007-2012)

№	Өвчний нэр	Бодит тоо (%)	Нас баралтын хувь	Шинэ тохиолдол (100 000 хүн амд)
1	Боом	2 (4.6%)	0	0.07
2	Хачигт энцефалит	6 (14%)	0	0.2
3	Хачигт боррелиоз	7 (16.2%)	0	0.2
4	Хачигт риккетсиоз	28 (65.2%)	0	1
Нийт		43 (100%)	0	1.5

Тэмдэглэгээ:

Т-тохиолдол н/б-нас баралт

Зоонозын халдварын хүний өвчний батлагдсан тохиолдол (боом, хачигт энцефалит, хачигт боррелиоз, хачигт риккетсиоз) нь 10 аймаг, Нийслэл хотын 2 дүүрэгт бүртгэгдсэн байна (Зураг №3).

Зураг №3. Зоонозын халдварт өвчний хүний өвчний тохиолдолын тархалт аймгаар

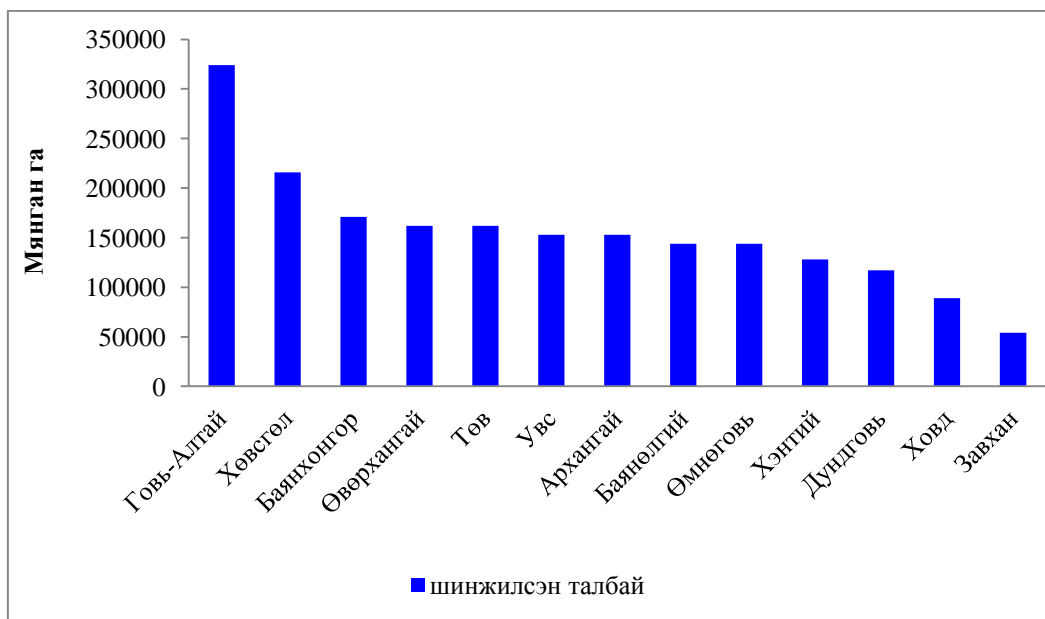
ТАРВАГАН ТАХАЛ

Тарваган тахлын байгалийн голомт

Монгол улсын 18 аймгийн 132 сумын 443,3 км² талбайд тарваган тахлын байгалийн голомттой. 2012 онд тарваган тахлын байгалийн голомт хяналтын шинжилгээнд нийт 1909030 га талбайг хамруулснаас 460709 га талбайд гүнзгийрэл, 557321га талбайд тандалт, 891000 га-д хайгуул хэлбэрийн шинжилгээг хийсэн. Тарваган тахлын эпизоот баруунаас зүүн тийш чиглэн явагдаж, халдварын аюул өсөх хандлагатайг тодорхойлсон байна.

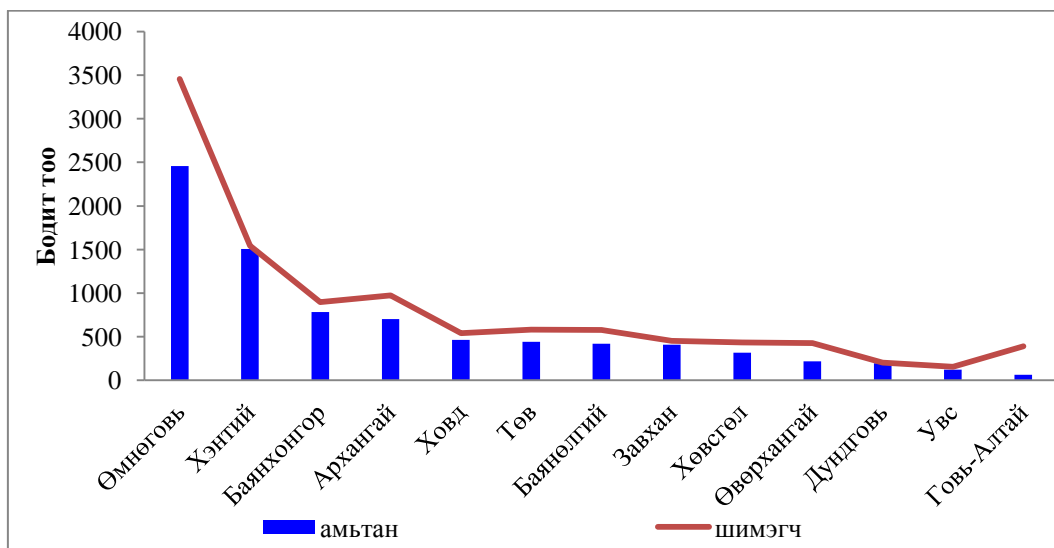
Тарваган тахал түүнтэй хам тохиолдох өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ

Монгол Улсын хэмжээнд 2012 онд Говь-Алтай, Монгол Алтай, Хангай, Дунд халх, Хэнтий, Говийн -Алтай, Өвөр говь, зүүн говь зэрэг 8 дэрлэгүүнт голомтын 13 (76,4%) аймгийн 63 (46,3%) сумын 1909 мян, га талбайд тарваган тахлын байгалийн голомт хяналтын шинжилгээг гүйцэтгэсэн (Зураг №4)

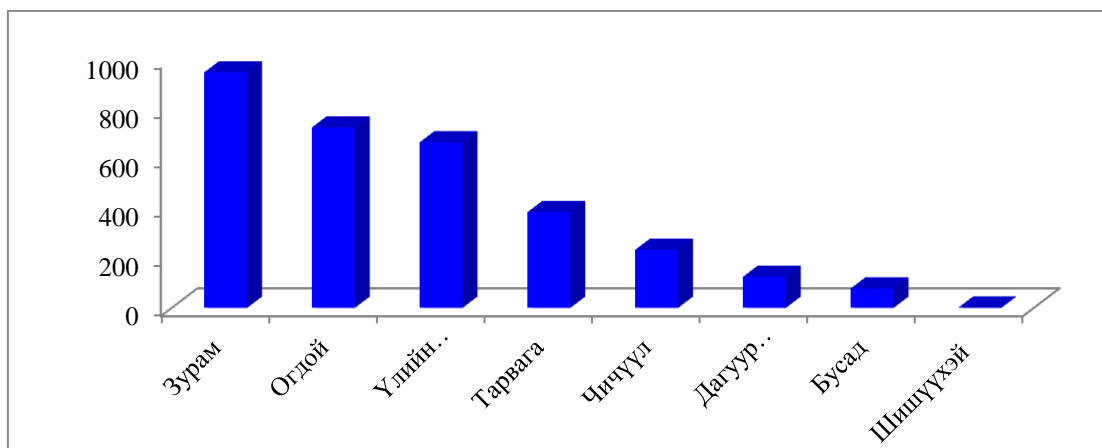
Зураг №4. Тарваган тахал түүнтэй хам тохиолдох өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ (хамрагдсан талбайгаар)

Улсын хэмжээнд тарваган тахлын идэвхитэй голомтоос нийт 3170 мэрэгч амьтан болон туулай хэлбэртэн, зэм үхдэл 104 олзворлон шинжилж, 10633 орчим гадны шимэгч, мэрэгч, махчин шувуудын гулгидас 2215 цуглуулан шинжилсэн. (Зураг №5)

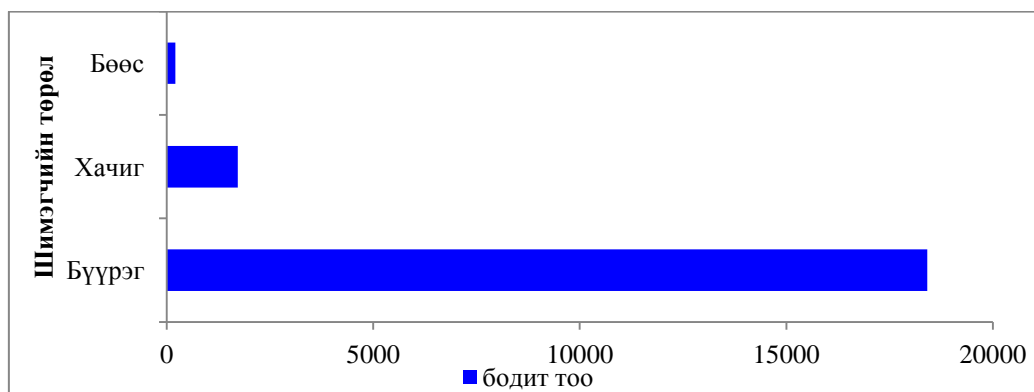
Зураг №5. Шинжилгээнд хамруулсан амьтан, шимэгч (бодит тоогоор)

Тарваган тахлын голомт хяналтын шинжилгээнд нийт 3170 амьтан олзворлон шинжилснээс тарвага 386, зурам 950, огдой 728, чичүүл 234, үлийн цагаан 668, бусад 78, шишүүхэй 1, дагуур огдой 125 шинжилсэн. (Зураг №5)

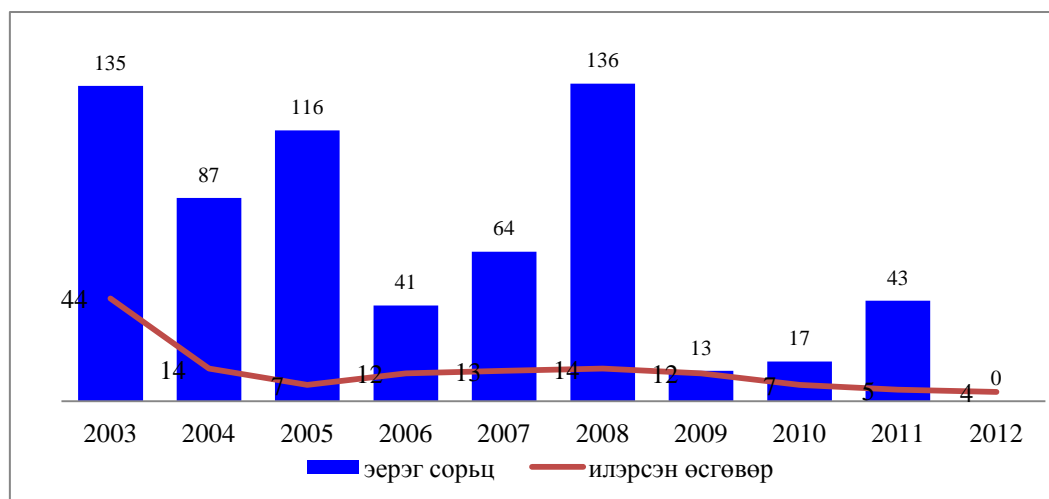
Зураг №6. Тарваган тахлын голомт хяналтын шинжилгээнд хамруулсан амьтны төрөл (бодит тоо)

Байгалийн голомт хяналтын шинжилгээнд 10633 гадны шимэгч цуглуулж шинжилгээнд хамруулсан. Үүнээс бүүрэг 9232, бөөс 217, хачиг 1184, шинжилсэн байна.(Зураг №7)

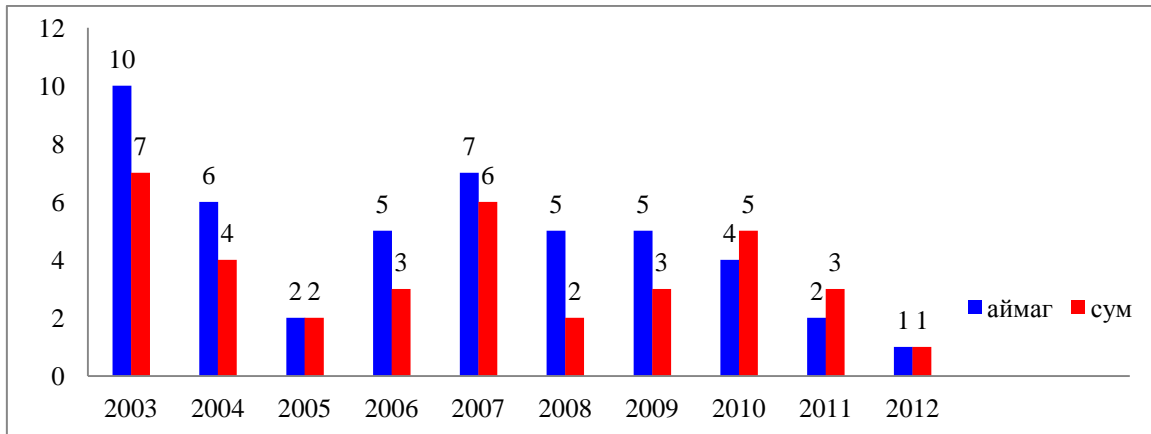
Зураг №7. Тарваган тахлын голомт хяналтын шинжилгээнд хамруулсан шимэгчийн тоо (бодит тоогоор)

2003-2012 онд 132 өсгөвөр, 652 эерэг сорьц илрүүлсэн 2012 онд 4 өсгөвөр илрүүлсэн. (Зураг №8)

Зураг №8. Тарваган тахал өвчний өсгөвөр, эерэг материалын илрэлтийн тоо (2003-2012)

Завхан аймгийн Эрдэнэхайрхан сумын Хүрэн бухт, Жинсрэг 3224713342 сектороос олзворлосон 3 зэм үхдлийн тархи, нугас, чөмөгнөөс 1, *O.silantewii* зүйлийн 1 бүүрэгнээс тарваган тахлын эмгэг төрөгч нян илэрч, эпизоот баруунаас зүүн тийш чиглэн явагдаж, халдварын аюул өсөх хандлагатайг тодорхойлсон байна. (Зураг 9)

Зураг №9. Тарваган тахлын эпизоот идэвхитэй аймаг сумын тоо (2003-20012)

Тарваган тахал өвчний тандалт судалгаа

Хүснэгт №6. Тархвар судлалын шинжилгээний дүн, аймаг, сумаар

№	Аймаг	Сум	Зэрэглэл	ТСП-ний үнэлгээ	Гүйцэтгэл	Дүгнэлт
1	Хэнтий	Батноров, Норовлин	Зэрэглэл-гүй	1,14-1,32	+	Тарваган тахлын хүний өвчлөл гарах магадлал багатай
		Хэрлэн /Тахилгат тосгон/	А	1.35	+	
		Өмнөдэлгэр	А	1.23	+	
2	Баянхонгор	Жаргалант	А		+	
3	Архангай	Ихтамир	А	2.5	+	
4	Увс	Бөхмөрөн	Зэрэглэл-гүй	0.3	+	
5	Дундновь	Адаацаг	Зэрэглэл-гүй	1.4		

6	Ховд	Эрдэнэбүрэн	Зэрэглэл-гүй	0,25		Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн тохиолдол гарч болзошгүй
7	Баян-Өлгий	Буянт	А	1.7-2.1	+	Тарваган тахлын хүний өвчлөл гарах магадлал багатай
		Бугат	А	2.1-3.1	+	Тарваган тахлын хүний өвчлөл гарах магадлалтай
		Сагсай	А	2.1-3.1	+	
		Толбо	Зэрэглэл-гүй	2.1-3.1	+	
7 аймаг	13сум	А-4, Зэрэглэлгүй -8				

2012 онд тархвар судлалын шинжилгээг Хэнтий, Баянхонгор, Ховд, Архангай, Увс, Ховд, Дундговь, Баян-Өлгий зэрэг 7 аймгийн 13 сумын 39 газарт /тарваган тахлын аюулын А зэрэглэлийн 8, зэрэглэлгүй 4/ хийж 366 өрхийн 1117 хүнийг хамруулсан байна

Тархвар судлалын шинжилгээний ажлын үр дүнгээр тарваган тахлын хүний өвчлөлийн тохиолдол гарах магадлал багатай 7 сум, тарваган тахлын хүний өвчлөлийн тохиолдол гарч болзошгүй 2 сум, тарваган тахлын хүний өвчлөлийн тохиолдол гарах магадлалтай 4 сум байна. (Хүснэгт №6)

Хүснэгт №7. Тарваган тахлын хүний өвчлөл ба нас баралт (10000 хүн амд)

	Аймаг	А 20 Тарваган тахал /Plague				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2011	2012	2011	2012	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0	0
4	Булган	0	0	0	0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0

10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	1	0	0,1	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		1	0	0	0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0	0
Улсын дүн		1	0	0,0	0	0

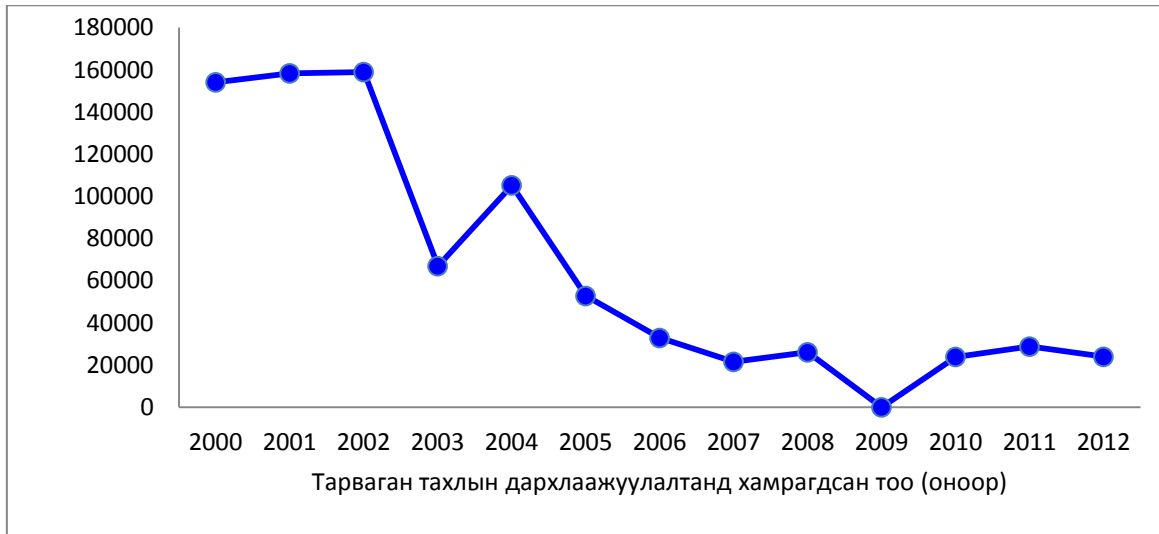
2012 онд Улаанбаатар хотын Сонгинохайран дүүрэг, Дундговь аймгийн Цагаандэлгэр суманд тарваган тахлын хүний өвчний сэжигтэй тохиолдолын 2 дуудлага бүртгэгдэж эмнэлзүйн шинж тэмдгээр онош үгүйсгэгдсэн байна. Тарваган тахлын хүний өвчний сэжигтэй дуудлага өмнөх онтой харьцуулахад ижил түвшинд сүүлийн 5 жилийн дундаж үзүүлэлттэй харьцуулахад 1.7 дахин буурсан үзүүлэлттэй.

Мэргэчийн дуудлага: 17 удаагийн үйлчилгээнд тарваганы 111 (тулам 72, мах 22, хачиг 17), сарьсан багваахайн 12, зурамны 1 сорьц, материалыг хурдавчилсан сорил, бичил харах, нян судлалын аргаар шинжилж тарваган тахал, галзуу өвчний халдваргүй болохыг тогтоосон. Өмнөговь ЗӨСТөвөөс мэргэчдийн үхлийн шалтгаан тогтоолгохоор ирүүлсэн 2 ургацыг бичил харах, нян судлал, биологийн аргуудаар шинжилж, “Үхдэл 8” ургацад *Bacillus cereus*, “Үхдэл 45” ургацаас *Salmonella enterica* илрүүлсэн дүнг мэдээлсэн.

Тарваган тахал өвчний эсрэг дархлаажуулалт

Тарваган тахал өвчний эсрэг 43222 хүн/тун вакциныг Архангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, Дархан-Уул, Дундговь, Дорнод, Дорноговь, Завхан, Өвөрхангай, Төв, Увс, Ховд, Хөвсгөл, Хэнтий аймгууд, Нийслэл хотын 3 дүүрэгт хуваарилсан. 14 аймаг, нийслэлийн 2 дүүрэг, 1 байгууллагаас ирүүлсэн тарваган тахлын дархлаажуулалтын мэдээгээр 24766 хүн/тун

зарцуулж, 12705 хүн тун устгаж, 3297 хүн тун вакцин үлдсэн ба дархлаажуулалтад 23929 хүнийг хамруулсан байна. (Зураг №10)

Зураг №10. Тарваган тахлын дархлаажуулалт (2000-2012)

БООМ

Боом өвчний идэвхтэй тандалт

Боомын хяналтын шинжилгээг Архангай, Баянхонгор, Багануур, Баянөлгий, Говь-Алтай, Дундговь, Завхан, Өвөрхангай, Сэлэнгэ, Хэнтий, Увс, Ховд, Хөвсгөл, Өмнөговь, Улаанбаатар аймаг, нийслэл нь батлагдсан хуваарийн дагуу 200 орчим объект хамруулан нийт 4229 нэгж материал шинжилсэн байна.

Өвөрхангай аймгийн Хужирт сумын “Хадан гол” гэдэг газрын боомоор үхсэн мал булшилсан газрын хөрснөөс *B.anthraxis* “Биокомбинат” төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын боксын өрөөнөөс авсан сорьцоос бүрээсгүй *B.Anthraxis* и илэрсэн байна.

Тандалтад хамрагдсан байгууллагад хариуг утас, факс, цахим хаягаар эргэн мэдээлж ажиллалаа.

Хүснэгт №8. Боомын хяналтын шинэжилгээ

№	Аймаг	Объект	Шинжлэгдэхүүн							
			арчдас	арьс, шир	үс ноос	сэг зэм	ус	хөрс бууц	бусад	бүгд
1	Архангай	-	155	-	60	-	-	20	-	235
2	Баянхонгор	23	216	47	47	6	-	140	175	631
3	Багануур	11	58	59	26	-	10	140	34	327

4	Баян-Өлгий	7	-	12	8	2	-	72	-	94
5	Говь-Алтай	-	-	-	-	-	-	25	-	25
6	Дундговь	-	-	-	-	-	-	70	-	70
7	Завхан	4	92	6	16	4	2	59	-	179
8	Өвөрхангай	4	480	-	25	-	-	50	-	555
9	Сэлэнгэ	-	860	27	-	-	-	205	-	1092
10	Хэнтий	36	-	53	51	2	-	88	-	194
11	Увс	5	62	35	6	-	-	30	22	155
12	Ховд	20	-	-	30	27	-	114	-	171
13	Хөвсгөл	28	48	-	-	-	-	135	-	183
14	Өмнөговь	5	20	30	20	-	-	44	-	114
15	Улаанбаатар	13	165	12	15			12		204
	Бүгд	156	2156	281	304	41	12	1204	231	4229

Хүснэгт №9. Хүний боом өвчин 10,000 хүн амд

	Аймаг	А 22 Боом өвчин /Anthrax				Нас баралт
		Өвчлөл		10,000 хүн амд		
		2011	2012	2011	2012	
1	Архангай	0	0	0	0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0	0	0
3	Баянхонгор	1	0	0,1	0	0
4	Булган	2	2	0,3	0,3	0
5	Говь-Алтай	3	0	0,5	0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0	0
7	Дархан-уул	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0	0
9	Дорнод	0	0	0	0	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	1	0	0,1	0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0

16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	3	0	0,3	0	0
18	Увс	1	0	0,1	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		11	2	0,1		
22	Улаанбаатар	18	0	0,2	0	0
Улсын дүн		29	2	0,1	0	0

2012 онд Булган аймгийн Хангал сумын Хялганат тосгоны “Эргэл хайрхан” гэдэг газарт хүний боом өвчний 2 шинэ тохиолдол бүртгэгдэж, эмчлэгдэн эдгэрсэн байна.

Тархвар судлалын холбогдол: 2012 оны 10 дугаар сарын 4-ны өдөр Хялганат тосгоны “Эргэл хайрхан” гэдэг газарт боом өвчнөөр өвчилсөн хонийг төхөөрөх явцдаа шууд хавьтлын замаар халдвар авч, өвчилсөн байна. 10 дугаар сарын 8-нд Хялганат тосгоны эмнэлэгт хандаж, эмчлэгдэн эдгэрсэн байна.

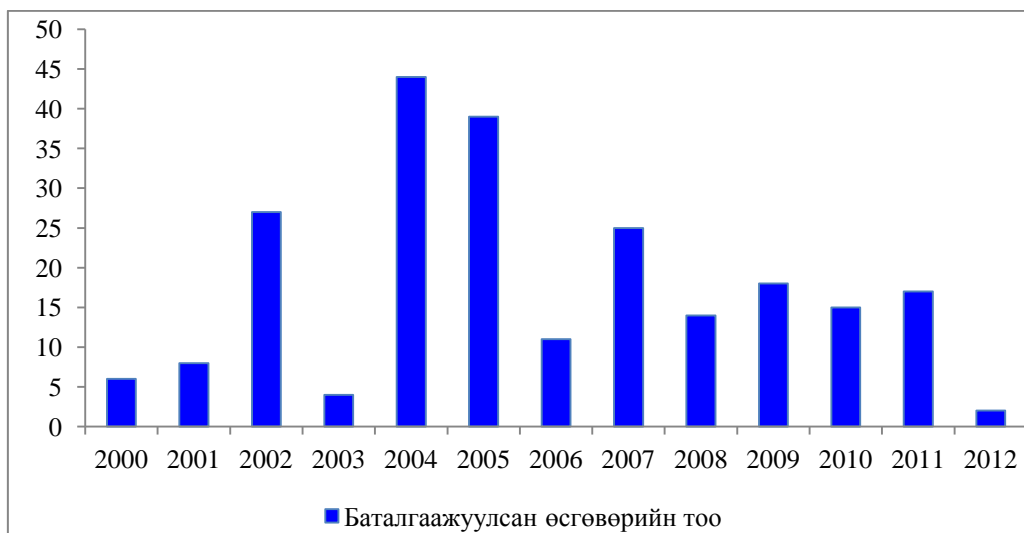
Эпизоотологийн холбогдол: 1980, 2010 онд Хангал суманд тус бүр 1 хүн боом өвчнөөр өвчилсөн. 2012 оны 5, 6 дугаар сард тухайн газарт малын боом өвчин гарч байсан хэдий ч тухайн голомтын хүрээний хүн, мал боомын вакцинд хамрагдаагүй байна.

Эмнэлзүйн шинж тэмдэг: 10 дугаар сарын 6-нд баруун гарын сарвуун дээр цэврүү гарч, хавдан 0.5x0.5 см хэмжээтэй хар тав үүссэн байна. Нууц үеийн хугацаа 2 хоног, ор хоног 37.

Боомын Bacillus Anthracis зүйлийн үүсгэгчийн баталгаажилт

Халдварын нэг эх уурхайтай бөгөөд боом өвчнөөр өвчилсөн хонийг төхөөрөх явцдаа шууд хавьтлын замаар халдвар авсан байна. УМЭАЦТЛ-д хийгдсэн лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тухайн голомтод үхсэн хониноос боом өвчний үүсгэгч *Bac.anthraxis* илэрсэн.

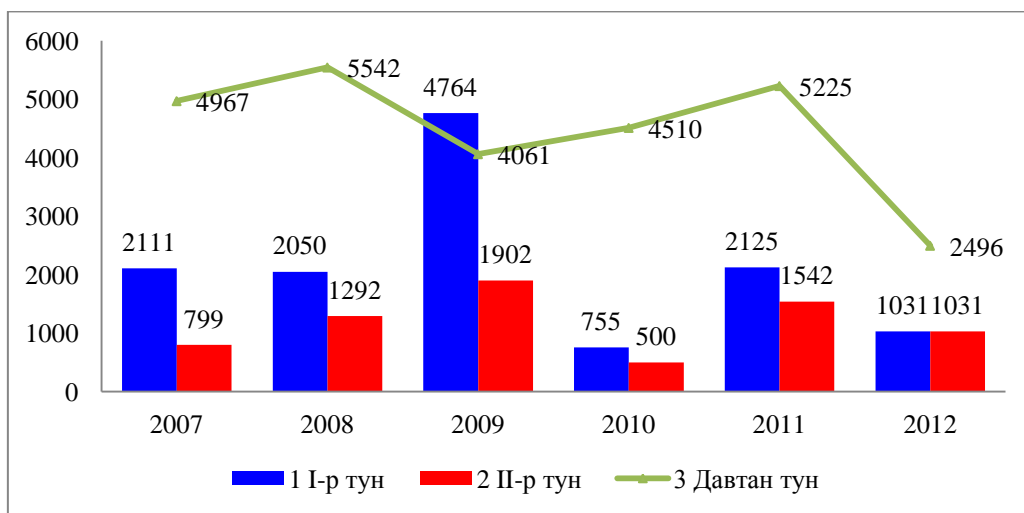
Тус төвийн лабораториот Боом өвчний 8 удаагийн дуудлагаар 11 хүний эмнэлзүйн 53, тархвар судлалын 4 нийт 57 сорьцыг хүлээн авч эмнэлзүйн сорьцыг 100% нян судлал, биологи, 6 хүний 14 ийлдсийг ФХУ, 5 хүний 28 сорьцыг ПГУ-ын шинжилгээнд хамруулснаас 2 хүний ийлдэс *B.anthraxis* РА IgG сорилд эерэг тодорхойлогдож, бүх тохиолдолд лабораториор оношийг үгүйсгэсэн хариуг мэдээлсэн. Сэлэнгэ ЗӨСТөвийн лабораторит шинжилсэн Булган аймгийн Хялганат сумын 2 тохиолдлын эмнэлзүйн сорьцоос ялгасан боомын нянгийн 2 өсгөврийг баталгаажуулж, тохиолдлуудад лабораторийн оношилгооны стандарт 100% хэрэгжилттэй байна.

Зураг №11. Боомын баталгаажуулсан өсгөврийн тоо

Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалт

Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалт: 2012 оны захиалгат вакцин нийлүүлэгдээгүй учир ХӨТАХУФ-д нөөцлөгдөж байсан 19100 хүн/тун вакциныг Архангай, Баянхонгор, Дархан-Уул, Дорнод, Орхон, Өвөрхангай, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Төв, Увс, Хөвсгөл, Хэнтий аймгууд, Улаанбаатар хотод хуваарилан зарцуулалтад хяналт тавьж ажиллалаа

Зураг №12. Боомын эсрэг дархлаажуулалтын үзүүлэлт, тунгийн хамралтаар, 2007-2012

Боомын эсрэг дархлаажуулалтын I тунд 1031 хүн/тун, II тунд 1031 хүн/тун, давтан тунд 2496 хүн/тун вакцин зарцуулж, дархлаажуулалтад нийт 3527 хүн хамрагдсан. (Зураг №12).

ХАЧИГТ ХАЛДВАР

Хачигт халдварын хүний өвчлөл, хариу арга хэмжээ

2012 онд 10 аймгийн 20 сум, Нийслэл хотын нэг дүүрэгт хачигт риккетсиозын 28, 2 аймгийн 2 сум, Нийслэлийн нэг дүүрэгт хачигт боррелиозын 7, нэг аймгийн 3 суманд хачигт энцефалитын хүний өвчний 6 тохиолдол, нийт 41 батлагдсан тохиолдол бүртгэгдсэн байна (Хүснэгт №9).

Хүснэгт №10. Хачгаар дамжих халдварын хүний өвчлөл, бодит тоогоор, 2007-2012

Өвчний нэр	2007 (т/н)	2008 (т/н)	2009 (т/н)	2010 (т/н)	2011 (т/н)	2012 (т/н)	Харьцаа (2012/2011)	2007-2011 он	
								Дундаж үзүүлэлт	Харьцуулалт
Хачигт энцефалит	52/0	12/2	8/0	9/0	13/0	6/0	2.1↓	18.8	3.1 дахин ↓
Хачигт боррелиоз	8/0	4/0	4/0	5/0	8/0	7/0	0.8↓	5.8	1.2 дахин ↑
Хачигт риккетсиоз	-	25/0	113/1	28/0	56/0	28/0	2↓	55.5	1.9 дахин ↓

Тэмдэглэгээ: Т-тохиолдол, Н-нас баралт

Хачигт халдварын тандалт судалгаа

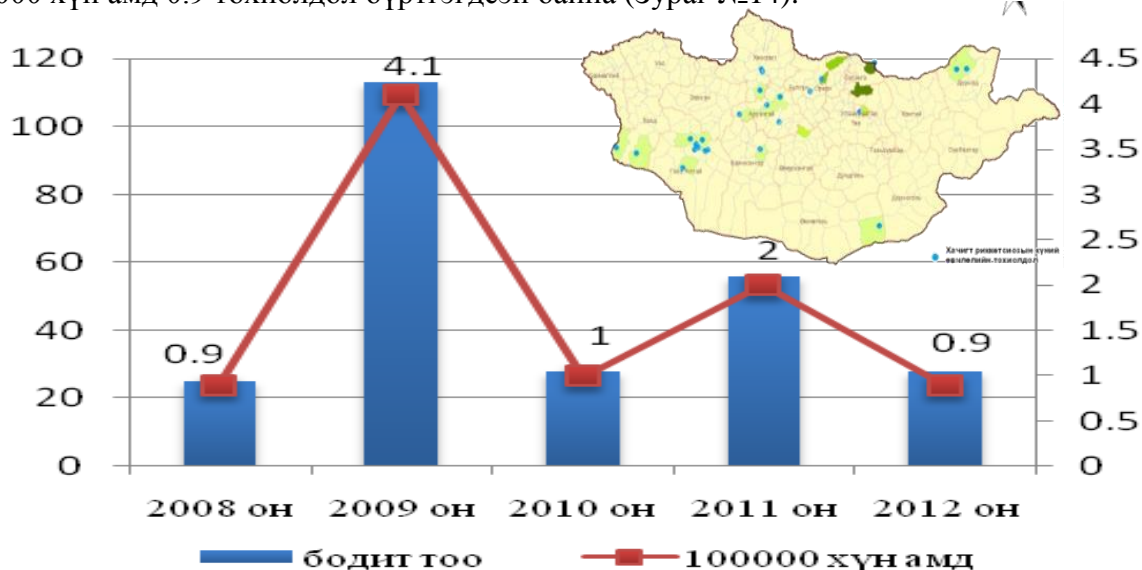
Сэлэнгэ, Булган аймгийн 4 сум, Улаанбаатар хотын 1 дүүргийн нутаг, дэвсгэрээс “дарцаг/км”-ийн аргаар 1588 (*I.persulcatus* зүйлийн 1522; 95.8%, *D.nuttali* зүйлийн 2.9%; 46) хачиг цуглуулж, УТ-ПГУ-аар шинжлэн 11.6% (184)- нь хачигт энцефалитын вирус халдварлалттай болохыг илрүүлсэн.

Хүснэгт №11. Хачигт риккетсиозын хүний өвчлөл

Аймаг	А 77 Хачигт риккетсиоз /Tisk-borne ricettsioses				Нас баралт
	Өвчлөл		10,000 хүн амд		
	2011	2012	2011	2012	
1 Архангай	20	4	2,2	0,4	0
2 Баян-өлгий	0	1	0	0,1	0
3 Баянхонгор	8	1	0,9	0,1	0
4 Булган	3	1	0,5	0,2	0
5 Говь-Алтай	7	10	1,2	1,7	0
6 Говь-сүмбэр	0	0	0	0	0
7 Дархан-уул	0	0	0	0	0
8 Дорноговь	0	0	0	0	0

9	Дорнод	4	2	0,5	0,3	0
10	Дундговь	0	0	0	0	0
11	Завхан	0	0	0	0	0
12	Орхон	0	0	0	0	0
13	Өвөрхангай	1	0	0,1	0	0
14	Өмнөговь	0	1	0	0,2	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16	Сэлэнгэ	0	1	0	0,1	0
17	Төв	1	0	0,1	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	5	1	0,6	0,2	0
20	Хөвсгөл	2	4	0,2	0,3	0
21	Хэнтий	1	0	0,1	0	0
Аймгийн дүн		52	26	0,3	0,2	0
22	Улаанбаатар	4	2	0	0	0
Улсын дүн		56	28	0,2	0,1	0

2012 онд 10 аймгийн 20 сум, Улаанбаатар хотын 1 дүүрэгт хачигт риккетсиоз өвчний 28 тохиолдол бүртгэгдсэнээс Архангай аймгийн 4 суманд 14.3%, Говь-Алтай аймгийн 4 суманд 35.7%, Дорнод аймгийн 2 суманд 7.1%, Хөвсгөл 4 суманд 14.3%, Булган аймгийн 2 суманд 7.1%, Баянхонгор, Ховд, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Улаанбаатар хотод тус тус 3.5% нь бүртгэгдсэн байна. Хачигт риккетсиозын шинэ тохиолдлыг харьцуулж үзэхэд буурсан үзүүлэлттэй ба 100.000 хүн амд 0.9 тохиолдол бүртгэгдсэн байна (Зураг №14).

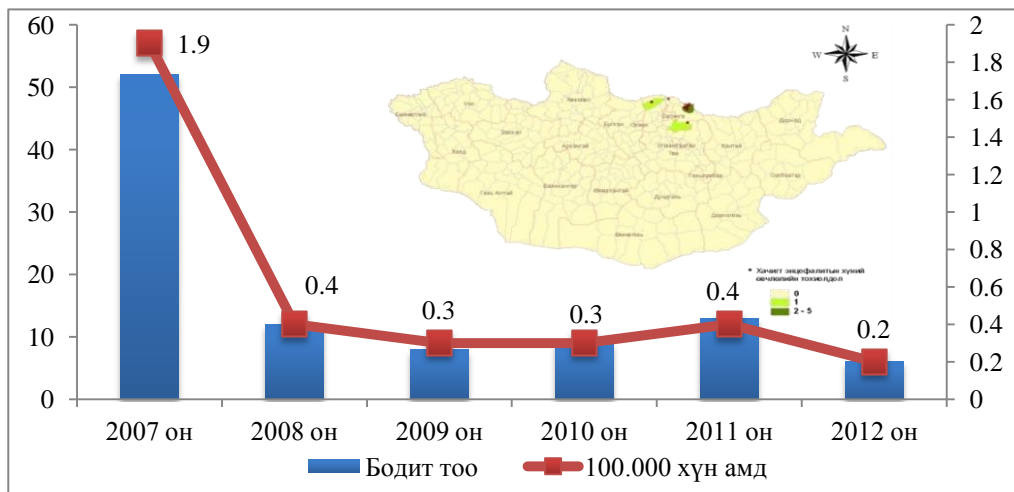
Зураг №13. Хачигт риккетсиозын шинэ тохиолдол, 100.000 хүн амд

Хүснэгт №12. Хачигт энцефалитын хүний өвчлөл:

Аймаг	А 84 Хачигаар дамжих вирус энцефалит /Tick-born encephalitis	Нас баралт			
		Өвчлөл		10,000 хүн амд	
		2011	2012	2011	2012
1 Архангай	0	0	0	0	0
2 Баян-өлгий	0	0	0	0	0
3 Баянхонгор	0	0	0	0	0
4 Булган	0	0	0	0	0
5 Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6 Говь-сүмбэр	0	0	0	0	0
7 Дархан-уул	1	0	0.1	0	0
8 Дорноговь	0	0	0	0	0
9 Дорнод	0	0	0	0	0
10 Дундговь	0	0	0	0	0
11 Завхан	0	0	0	0	0
12 Орхон	0	0	0	0	0
13 Өвөрхангай	0	0	0	0	0
14 Өмнөговь	0	0	0	0	0
15 Сүхбаатар	0	0	0	0	0
16 Сэлэнгэ	1	4	0.1	0.4	0
17 Төв	0	0	0	0	0
18 Увс	0	0	0	0	0
19 Ховд	0	0	0	0	0
20 Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21 Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн	2	4	0	0	0
22 Улаанбаатар	11	2	0.1	0	0
Улсын дүн	13	6	0	0	0

Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр, Мандал, Цагааннуур сумдад хачигт энцефалит өвчний 6 шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн ба Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр суманд нийт өвчлөлийн 50% бүртгэгдсэн байна. Хачигт энцефалитын хүний өвчний шинэ тохиолдол буурч, 100.000 хүн амд 0.2 тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

ЗӨСҮТ-ийн Нэгдсэн лабораторит 2 тохиолдлоос дээжилсэн сорьцыг шинжлэхэд тавихад хачигт энцефалитын вирусн эсрэгбиеийг илрүүлж, онош бүрэн батлагдсан ба 4 тохиолдол нь ХӨСҮТ-д оношлогдож мэдээлэгдсэн байна.

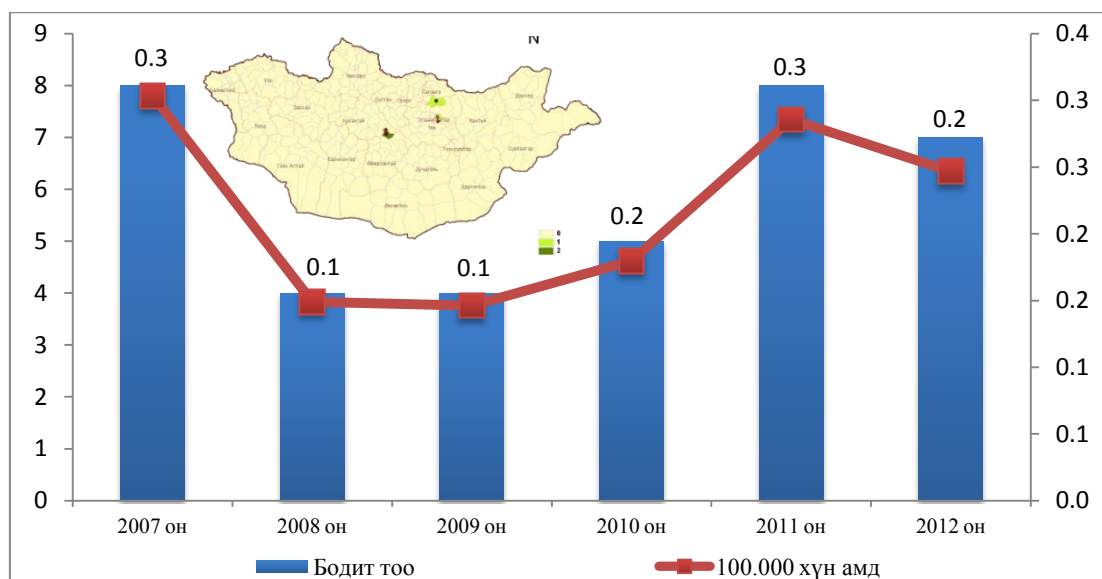
Зураг №14. Хачигт энцефалитын шинэ тохиолдол, 100.000 хүн амд

Хүснэгт №13. Хачигт боррелиозын хүний өвчлөл

Аймаг	А				Нас баралт
	Өвчлөл		10,000 хүн амд		
	2011	2012	2011	2012	
1 Архангай	0	0	0	0	0
2 Баян-өлгий	0	0	0	0	0
3 Баянхонгор	0	0	0	0	0
4 Булган	0	0	0	0	0
5 Говь-Алтай	0	0	0	0	0
6 Говь-сүмбэр	0	0	0	0	0
7 Дархан-уул	0	0	0	0	0
8 Дорноговь	0	0	0	0	0
9 Дорнод	0	0	0	0	0
10 Дундговь	0	0	0	0	0
11 Завхан	0	0	0	0	0
12 Орхон	0	0	0	0	0
13 Өвөрхангай	0	2	0	0.2	0
14 Өмнөговь	0	0	0	0	0
15 Сүхбаатар	0	0	0	0	0

16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	0
17	Төв	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	0	0	0
19	Ховд	0	0	0	0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0	0
Аймгийн дүн		2				
22	Улаанбаатар	8	5	0.1	0	0
Улсын дүн		8	7	0.3	0.2	

2012 онд хачигт боррелиозын 7 шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн ба халдвар авсан газраар Сэлэнгэ аймгийн Мандал суманд 1, Өвөрхангай аймгийн Хархорин суманд 2, Улаанбаатарын СБД, БЗД тус бүр 1, ОХУ-ын Москва, Эрхүү хотоос 2 тохиолдол халдвар авсан байна 2012 оны 100.000 хүн амд 0.2 тохиолдол бүртгэгдсэн байна (Зураг №15).

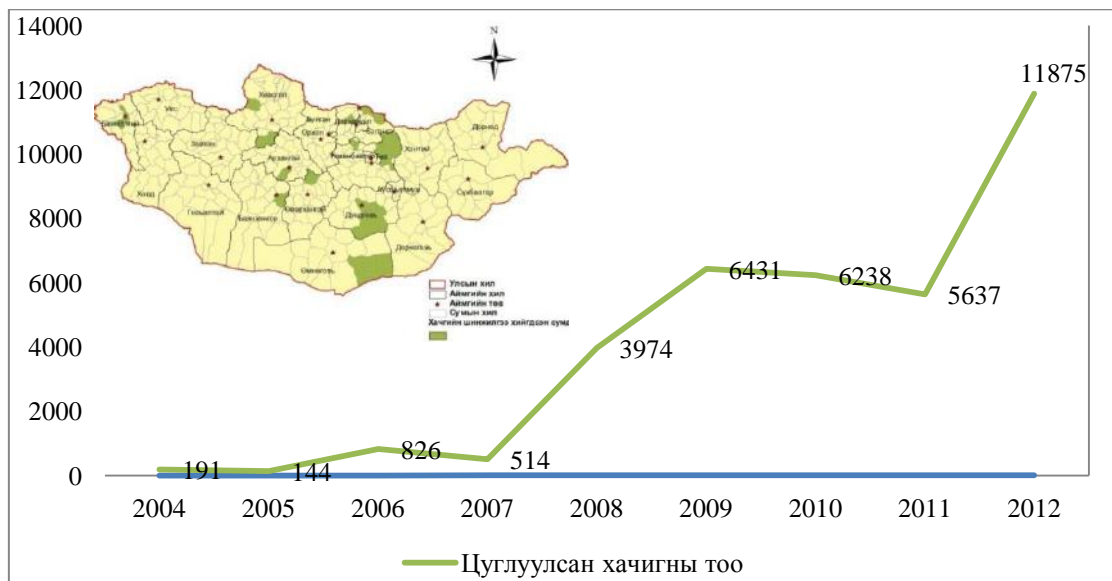

Зураг №15. Хачигт боррелиозын хүний өвчлөл, 100.000 хүн амд

Хачигаар дамжих халдварт өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ

2012 онд хачгаар дамжих халдварт өвчний байгалийн голомтын шинжилгээг аймгуудын ЗӨСТ-үүд төлөвлөгөөний дагуу 8 аймгийн 20 сумдын нутаг дэвсгэрийг хамруулан нийт 765000 га талбайгаас 11875 хачиг 3 зүйлийн *D.nuttallii*, *Hyalomma sp*, *I.persulcatus* хачиг олзворлосон байна. Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр, Алтанбулаг сумдын нутагт хийсэн хачигт халдварын тандал шинжилгээгээр цуглуулсан нийт 2244 хачгийг шинжилгээнд хамруулахад

Anaplasma phagocytophilum 11.75%, *Anaplasma platys* 11.75, риккетсиозын халдвар 70.9%-тай гарсан байна.

Зураг №16. Хачигт халдварын байгалийн голомтын шинжилгээнд хамрагдсан байдал аймаг, сумаар

Хачигт халдварын лабораторийн оношилгооны баталгаажилт

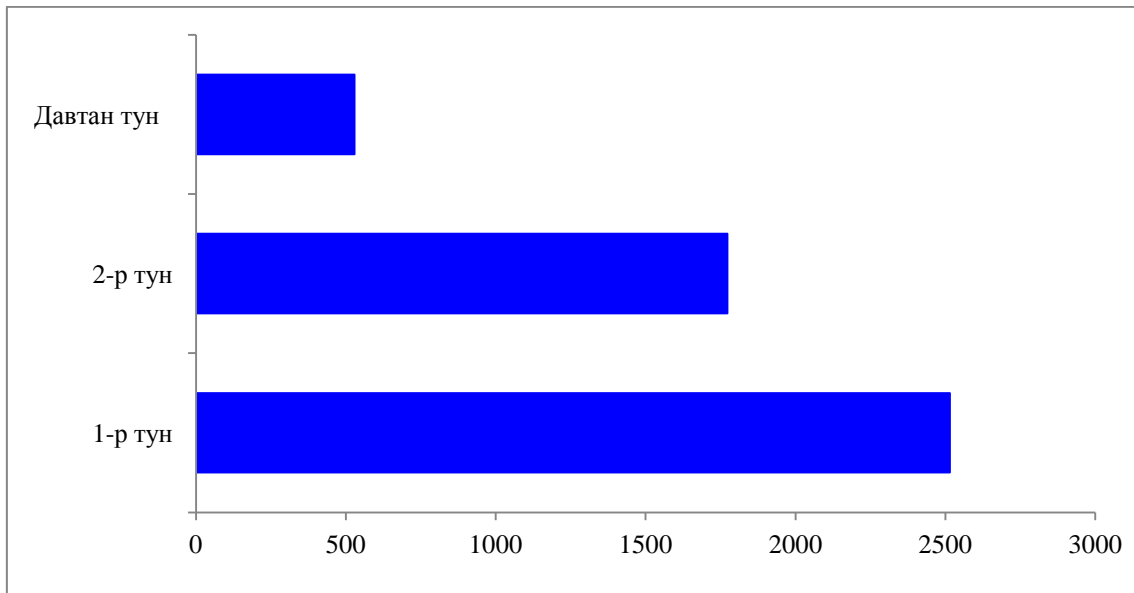
Хачигт энцефалит өвчний лабораторийн оношлогоонд: 33 хүний 46 ийлдэс хүлээн авч, 28 ийлдсэнд IgM, 8 ийлдсэнд IgG, 10 ийлдсэнд IgM, IgG тодорхойлох ФХУ тавьсан дүнгээр 2 тохиолдолд лабораторийн оношийг мэдээлсэн нь стандартын шаардлагын 50%-ыг хангасан байна.

Хачигт боррелиоз өвчний лабораторийн оношлогоонд: 4 хүний 7 ийлдэсний 1 сорьцод ФХУ IgM эерэг дүн үзүүлсэн нь оношлогооны стандартын лабораторийн шинжилгээний оношийн шалгуур үзүүлэлтийг хангахгүй байна.

Хачигт риккетсиоз өвчний лабораторийн оношлогоонд: 88 хүний 134 ийлдэс ирүүлж, ФХУ эерэг тодорхойлогдсон 31 сэжигтэй тохиолдол (нийт 36 ийлдэс, үүнээс 9 хүний 9 анхдагч, 19 хүний 21 давтан, 3 хүний 6 хос ийлдэс)-ын 28 тохиолдолд лабораторийн шинжилгээг эерэгээр мэдээлсэн. Мөн 39 хүний анхдагч ийлдэсний 10.25%-д ПГУ эерэг явсан дүнтэй.

Хачигт энцефалитын дархлаажуулалт

Нийслэл хотын 7 дүүргийн, 7 байгууллага, Архангай, Дорнод, Орхон, Сэлэнгэ, Ховд, Хөвсгөл аймгуудад нийт 9671 хүн/тун хачигт энцефалитын эсрэг вакцин, 1480 тун/шил хачигт энцефалитын эсрэг ийлдсийг хуваарилан хүргүүлж, зарцуулалтад хяналт тавьж ажиллалаа.

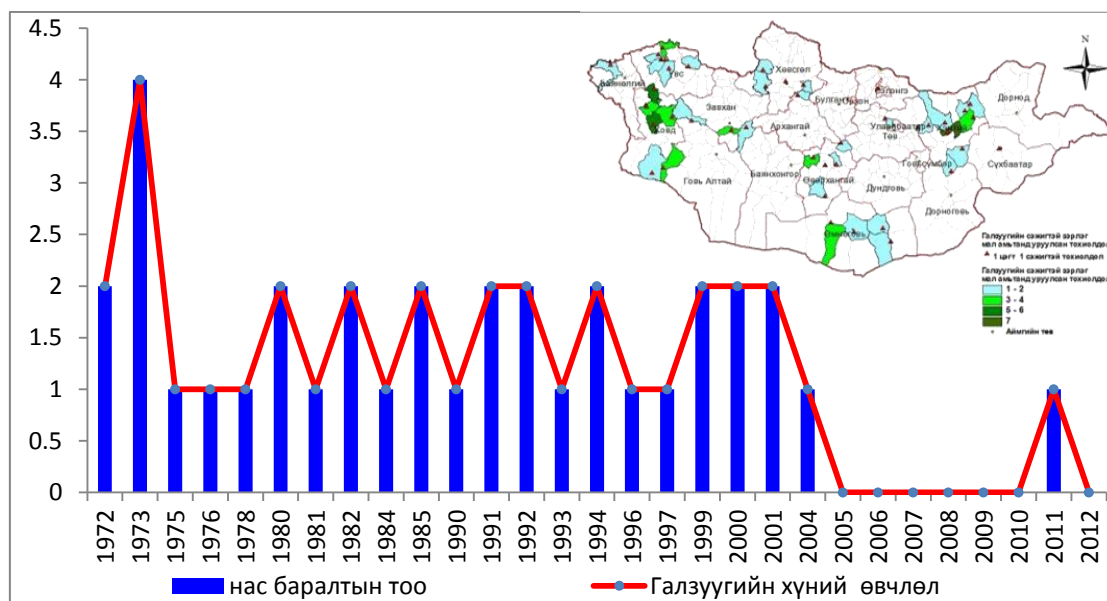

Зураг №17. Хачигт энцефалитын дархлаажуулалтанд хамрагдсан хүний тоо

ГАЛЗУУ ӨВЧИН

Галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж, ноцуулсан дуудлага

2012 онд 12 аймгийн 41 сум, Улаанбаатар хотын 2 дүүрэгт галзуу өвчний сэжигтэй мал, амьтанд уруулж, ноцуулж, шүлсдүүлсэн 91 дуудлага бүртгэгдсэнээс Баян-Өлгий аймагт /1/, Говь-Алтайд /4/, Дархан-Уулд /4/, Дорноговьд /1/, Завханд /5/, Өвөрхангайд /8/, Өмнөговьд /8/, Сүхбаатарт/2/, Увсад /10/, Ховдод /19/, Хөвсгөлд /12/, Хэнтийд /15/, Улаанбаатарт /2/ байна. Нийт дуудлагын 51 хувь нь Ховд, Хэнтий, Хөвсгөл аймгуудад бүртгэгдсэн байна. (Зураг №18)

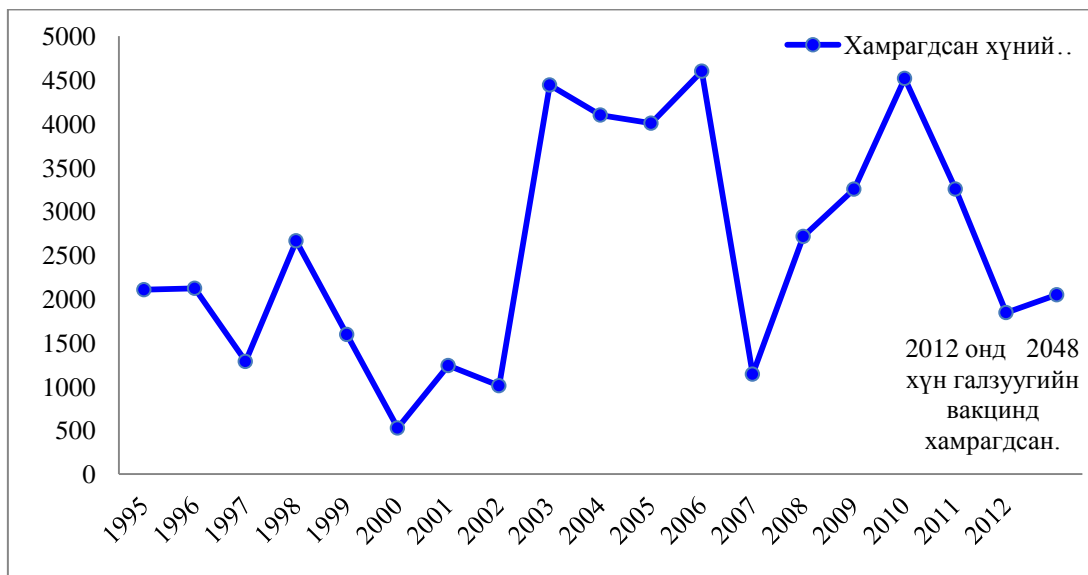
Зураг №18. Галзуугийн хүний өвчлөл 1972-2012

Галзуу өвчний сэжигтэй амьтанд уруулж, ноцуулсан сэжигтэй дуудлагыг өмнөх оны болон сүүлийн 5 жилийн дундаж үзүүлэлттэй харьцуулахад 1.4 дахин буурч, 5 жилийн дундаж үзүүлэлттэй харьцуулахад 1.3 дахин өссөн үзүүлттэй байна.

2012 онд галзуу өвчний дуудлага хүлээн авч ажилласан ч галзуугийн хүний өвчлөл нас баралт бүртгэгдээгүй байна .

Галзуу өвчний дархлаажуулалт

Архангай, Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Дархан-Уул, Дорнод, Завхан, Өвөрхангай, Өмнөговь, Увс ,Хэнтий, Ховд, Хөвсгөл аймгууд, Нийслэлийн 9 дүүрэг, 4 байгууллагаас ирүүлсэн дуудлагын дагуу 4095 тун/шил галзуугийн иммуноглобулин, 21 аймаг, нийслэлийн 9 дүүрэгт галзуу өвчний эсрэг монгол эдийн шингэн вакцин 29560 тун/шил (177360мл), БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн эсийн өсгөврийн вакцин 23500 тун/шилийг эрүүл мэндийн байгууллагад хуваарилан хүргүүлсэн.

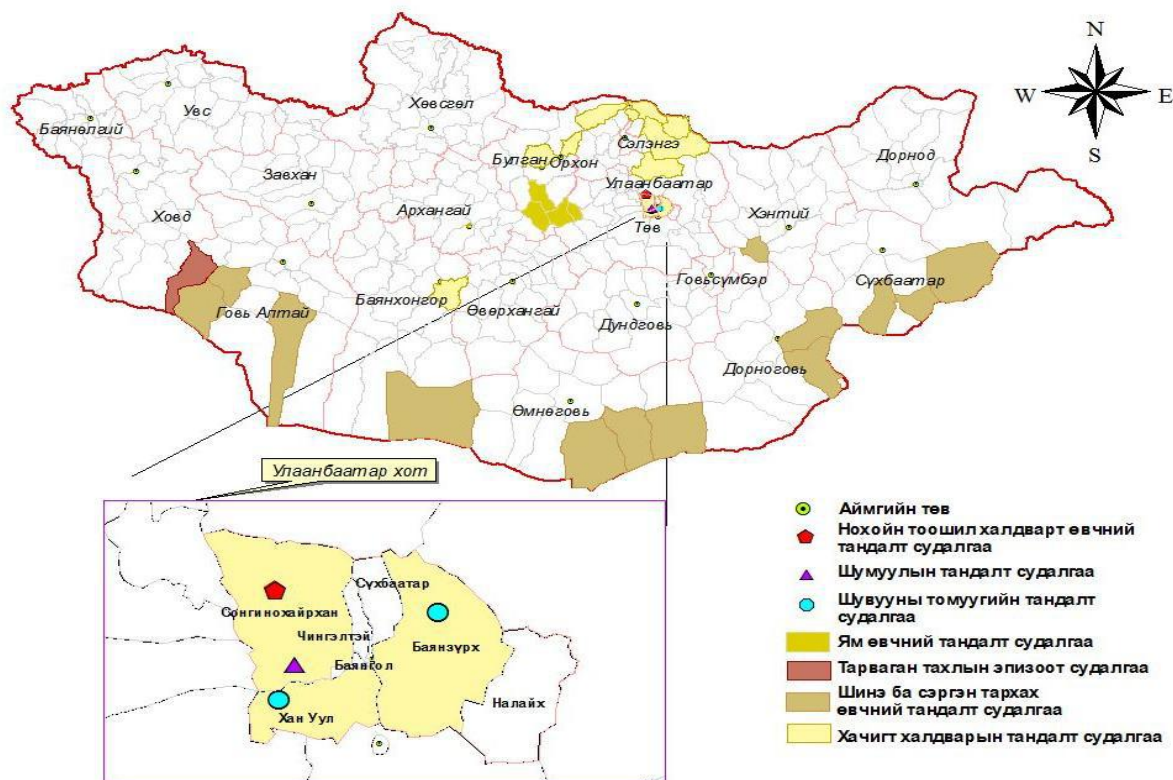
Зураг №19. Галзуугийн вакцинд хамрагдсан хүний тоо 1995-2012

13 аймаг, 1 дүүргийн ЭМН – ээс хүлээн авсан галзуугийн эсрэг дархлаажуулалтын мэдээгээр 2048 хүн вакцин эмчилгээнд, 40 хүнийг ийлдэс эмчилгээнд хамруулсан байна.

ШИНЭ БА СЭРГЭН ТАРХАЖ БУЙ ХАЛДВАРУУД

Тандалт судалгаа

Тарваган тахал, түүнтэй хам тохиолдох өвчнүүд, боом, дамжуулагчаар дамжих халдварт өвчин, шувууны томуугийн H5N1 хэвшлийн вирусээр үүсгэгдсэн халдварын байгалийн голомтын болон хүн амын дундах идэвхтэй тандалт судалгааг 9 аймгийн 26 сум, Улаанбаатар хотын 4 дүүргийн 323.8 мянган.га талбайг хамруулан гүйцэтгэлээ (Зураг №20).

Зураг №20. Тандалт судалгаанд хамрагдсан аймаг, сум, тандалтын төрлөөр

Ус намгийн шувуудын тооллого, судалгаа

Зэрлэг шувуудын дунд шувууны томуу өвчнийг эрт илрүүлэх зорилгоор нүүдлийн шувууд, ус намгийн шувууд, ажиглалт судалгааг Баянхонгор, Дундговь, Төв, Хөвсгөл, 6 аймгийн 15 суманд хот суурин, аялал жуулчлалын газрын орчим дахь гол, нууруудад ажиглалт судалгаа хийж гүйцэтгэсэн байна. Ажиглалт судалгаагаар хөдөлгөөний идэвхи муутай, зан байдал, дуу авианы өөрчлөлттэй, өвчилсөн болон үхсэн шувууд тоологдоогүй байна.

Зоонозын халдварт өвчний тандалт судалгаа

Архангай, Булган, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дундговь, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Сүхбаатар, Хэнтий зэрэг 9 аймгийн 26 сум, нийслэлийн 4 дүүргийг хамруулан гүйцэтгэсэн. Зоонозын халдварт өвчний эрсдэл бүхий 703 хүнээс цусны ийлдэс цуглуулж, фермент холбоот болон шууд бус дархан туяарах урвалаар шинжилхэд 0.1% (1)-д лептоспирозын, 1.6% (11)-д хачигт

риккетсиозын, 9.7% (68)-д хачигт боррелиозын, 5.3% (37)-д хачигт энцефалитын, 2.5% (18)-д хулгана тахлын, 0.28% (2)-д токсоплазмозын, 3.2% (22)-д бруцеллёз өвчний *IgG* байгааг илрүүлсэн.

Судалгаанд 148 хүнээс цусны ийлдэс дээжлэн шинжлэхэд:

Архангай, Баянхонгор аймгийн 33 хүний цусны ийлдсэнд 33.3% (11)-д хачигт боррелиоз өвчний *IgM*, 3% (1) -д *IgG*, 21.2% (7)-д толбот чичрэг өвчний *IgG*, 6% (2)-д токсоплазмоз өвчний *IgM*, Сэлэнгэ аймгийн Хүдэр, Алтанбулаг сумын 115 хүний цусны ийлдсэнд 2.6% (3)-д хачигт боррелиоз, 5.2% (6)-д хачигт энцефалит, 20.8% (24)-д хачигт риккетсиоз, 26% (30)-д хавсарсан халдварын өвөрмөц *IgM* тодорхойлогдож, шинэ тохиолдлыг тус тус илрүүлсэн.

Шумуулын тандал судалгаа:

Улаанбаатар хотын Сонгинохайрхан, Баянзүрх дүүргийн нутагт шумуулын тандалтыг анх удаа хийж, 64 цэгт газраас 268 (*Culex*-4.5%;12, *Aedes*-95.5%;256) шумуул цуглуулан, УТ-ПГУ-аар шинжлэн Баруун Нилийн чичрэг, хумхаа өвчний эрсдэлгүйг тогтоолоо.

Нохойгоор дамжих халдварт өвчний тандалт судалгаа:

Нохойн тоошил тогтоох, нохойгоор дамжих халдварт өвчний тандалт судалгааг Сонгинохайрхан дүүргийн 4-р хороонд хийж, золбин нохойн тоошил тогтоож, лабораторийн шинжилгээнд сорьц дээжлэн шинжлэхэд бруцеллёз, галзуу өвчний холбогдолтой сорьц илрээгүй, ба золбин ноходод *кокцид*, *монозиозын* төрлийн хорхой түгээмэл илэрсэн байна. Судалгаанд хамрагдагсдын 74% нь нохойгоо мал эмнэлгийн хяналтанд оруулаагүй, нохой тэжээдэг өрхийн хүн амын 74% нь өөрийн нохойд хошуувч хэрэглэдэггүй, оролцогчдын 20% нь нохойд уруулж, хазуулж байсан боловч 60% нь огт галзуу өвчний эсрэг дархлаажуулалтад хамрагдаагүй байгаа нь галзуу өвчнөөр өвчлөх эрсдлийг нэмэгдүүлж байна.

Холер өвчний хяналтын шинжилгээ:

Халдварт өвчинтэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн холер өвчний тандалт зохион байгуулан эрдэлтэй аж ахуй, байгууллагуудыг хамруулан Засгийн газрын 2011 оны 108 тоот тогтоолоор батлагдсан “Халдварт өвчинтэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөр”, Эрүүл мэндийн сайдын 2003 оны 168, 2006 оны 114 дугаар тушаалыг баримтлан холерын хяналтын шинжилгээний хуваарь гарган батлуулж 10 аймаг, нийслэлд батлагдсан хуваарийн дагуу гүйцэтгэж 386 объектоос нийт 2802 шинжлэгдэхүүн авч, холерын үүсгэгч илрүүлэх шинжилгээ хийж, тархвар судлалын дүгнэлт өгч холбогдох байгууллагад эргэн мэдээлж ажиллалаа. Шинжилгээгээр холерын үүсгэгч илрээгүй ба Баян-Өлгий, Завхан, Говь-Алтай аймгуудад холерын хяналтын шинжилгээ хийгдээгүй байна.

Хүснэгт №14. Холерын хяналтын шинжилгээний үзүүлэлт

№	Аймаг	Объект	Шинжлэгдэхүүн					
			Арчдас	Хүнс	Цэвэр ус	Бохир ус	Бусад	Бүгд
1	Архангай	-	125	-	5	5	-	135
2	Баянхонгор	14	12	156	168	-	-	336
3	Багануур	24	66	20	22	7	-	115
4	Баян-Өлгий	хийгдээгүй						
5	Говь-Алтай	хийгдээгүй						
6	Дундговь	-	170	-	40	2	-	212
7	Завхан	хийгдээгүй						
8	Өвөрхангай	3	40	-	25	-	-	65
9	Сэлэнгэ	-	310	-	36	-	-	346
10	Хэнтий	258	649	246	5	-	-	900
11	Увс	7	-	41	16	-	-	57
12	Ховд	5	8	22	12	2	-	44
13	Хөвсгөл	17	118	-	2	-	-	120
14	Өмнөговь	34	143	-	146	-	-	289
15	Улаанбаатар	24	145	-	-	38	-	183
	Бүгд	386	1786	485	477	54	-	2802

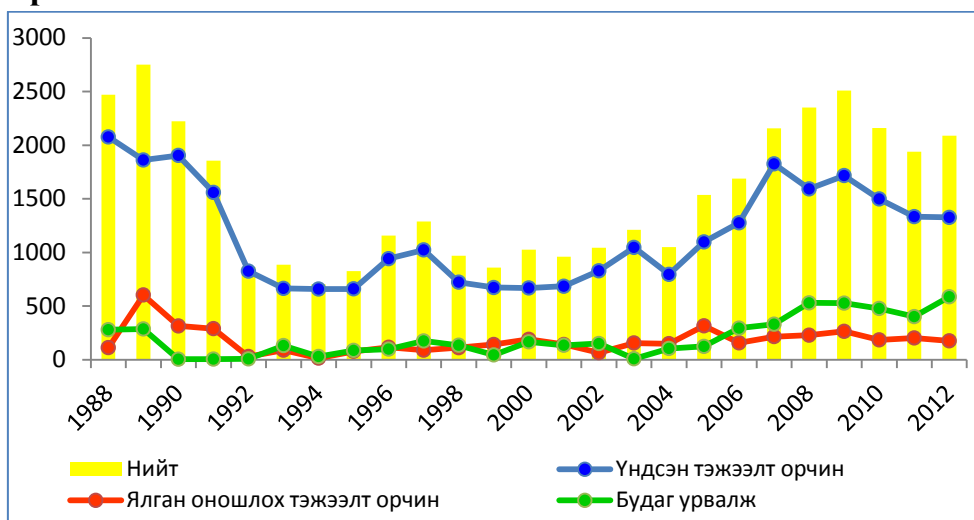
БУСАД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгаа

Хүснэгт №15. Эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгаа

ЗӨСТ-үүдийн үзүүлэлт		Архангай	Багануур	Баянхонгор	Баян-Өлгий	Говь-Алтай	Өвөрхангай	Өмнөговь	Увс	Ховд	Хэнтий	Ховсгөл	Дундговь	Завхан	Сэлэнгэ	Нийт
Сургалт	Эмнэлгийн байгууллагын тоо	11	127	-	-	-	2	415	67	-	-	-	4	27	27	680
	Бусад байгууллагын тоо	86	5	-	116	46	2	133	34	32	88	54	10	33	-	639
	Хамрагдсан хүний тоо	3346	1809	-	-	356	7896	4493	2132	1099	1178	409	1215	1252	2587	27772
	Хичээл заасан цаг	97.7	125	191	189	25	-	277	52	76	139.5	5.3	27	57	114	1375.5
Лекц	Удаа	-	-	-	-	4	-	-	-	11	-	-	-	165	-	180
	Хамрагдсан нийт хүн	-	-	-	-	256	-	-	-	2401	-	-	-	3975	-	6632
Яриа	Удаа	237	24	160	30	16	-	273	86	73	105	662	15	-	21	1702
	Хамрагдсан нийт хүн	5700	3347	2920	1520	1849	2719	4956	1890	3461	23876	7344	1339	7773	4502	73196
Телевиз , радио нэвтрүүлэг кино сурталчилгаа		20	3	-	6	4	1	23	35	2	4	4	5	3	-	110
Хэвлэлд нийтлүүлсэн сэдвийн тоо		8	401	-	-	-	1	6	15	1	3	-	-	1	-	436
Боловсруулсан лекц, яриа сэдвийн тоо		8	38	-	-	4	1	86	36	8	50	4	-	6	-	241
Тараасан санамжийн тоо		3200	2350	1251	2568	900	1978	8540	8375	4565	2075	1523	2225	1825	-	41375
Тараасан зурагт хуудасны тоо		-	56	-	752	-	-	-	3540	82	-	582	392	25	-	5429
Үзүүлэх сургууль		-	-	-	-	57	-	-	-	-	4	-	-	-	-	61
Бусад		141	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	141

Био үйлдвэрлэл 1988-2012

Зураг №21. Үйлдвэрлэсэн тэжээлт орчин, будаг урвалж уусмалын хэмжээ /литр/

Эрдэм шинжилгээ судалгаа

Хүснэгт №16. 2012 оны ЗӨСҮТ-ийн эрдэм шинжилгээний төсөлд ажиллагсдын товчоо

№	Төв, Хүрээлэн	Нийт	Академич	ШУ-ны доктор	Доктор	Кл.Проф	Дэд проф	М	туслах	Инженер	Бусад	Докторант	Магистрант
1	ЗӨСҮТөв	11	-	-	3	1	-	1	-	-	3	1	2

Хүснэгт №17. 2012 онд ЗӨСҮТ-ийн туурвисан бүтээлийн товчоо

№	Төв, Хүрээлэн	Ном		Өгүүлэл		Илтгэл		Паент	АЗГ	Стандарт	Технологи	Заавар	Шинэ эм	ЗоБаХу
		Гадаад	Дотоо	Гадаад	Дотоо	Гадаад	Дотоо							
1	ЗӨСҮТөв				4	11	14	-	-		2	-		2

Санхүүгийн үйл ажиллагаа

Төв нь 2012 онд шинэчилсэн НББ, төсвийн удирдлага санхүүжилтийн хуулийн дагуу төсвийг зүй зохистой зарцуулах, цалинг хугацаанд нь тавих, татвар шимтгэлийг төлөх, харилцагч байгууллагуудтай өр авлага гаргахгүй байхыг зорилго болгон тасаг, секторын захиалгат эм урвалж, ариутгалын бодис, тоног төхөөрөмж, шатах тослох материал, засвар үйлчилгээг төсвийн хүрээндээ багтаан төв байрны 1 давхарын 00-н өрөө,үүдний мэдээллийн самбар ,усан оргилуурын засвар үйлчилгээг хийлгэж ханган нийлүүлсэн.

Хүснэгт №18. Санхүүгийн тайлан (мян. төгрөг)

	Төсөв	Гүйцэтгэл	биелэлт %
Санхүүгийн эх үүсвэрийн дүн	1,197,743.7	1,197,343.7	99,9%
Төсвийн санхүүжилт	1,189,743.7	1,187,655.3	98,8%
ЭМД-ын сангийн санхүүжилт үндсэн үйл ажиллагааны орлого			
Туслах үйл ажиллагааны орлого	8000,0	7,600.0	95,0%
ШУТСангийн санхүүжилт			
Хөтөлбөр төслийн санхүүжилт		30,424.6	
Нийт зардал	1,197,743.7	1,225,662.7	102,3 %
Бараа үйлчилгээний зардал	1,190,420.3	1,185,502.1	98,9 %
Цалин хөлс нэмэгдэл урамшил	766,646.3	764,550.8	99,7 %
НД-ын санд төлөх шимтгэл	91,843.1	90,110.1	98,1 %
Бусад зардал	331,930.9	330,841.1	99,6%
Үүнээс			
Тогтмол зардал	60,987.2	43,190.6	70,8%
Бичиг хэргийн зардал	4,840.5	7,819.2	161,5 %
Шуудан холбоо	5,370.3	3,824.4	71,2 %
Эмийн зардал	163,747.6	163,747.6	100%
Хоол, унааны зардал	60,000.0	60,000.0	100%
Урсгал засвар	4,750.0	24,349.8	5,1 дахин
Хөрөнгийн зардал	24,854.4	3756.3	120.1%
Гадаад	0	941.3	
Дотоод томилолт	10,427.4	9,029.4	86,5%
Тээвэр /шатахуун/	38,337.9	35,100.9	91,5%

Ном зүй

1. 2007-2012 оны Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төвийн үйл ажиллагааны тайлан
2. 2007-2011 оны статистик эмхэтгэл